

Rum och makt i regional planering –

förnyelse av planerings - och stadsbyggnadsteori

Julia Fredriksson, Chalmers Arkitektur

I detta projekt utvecklas teoribildning som belyser relationen mellan rum och makt utifrån ett stadsbyggnadsperspektiv. Detta görs mot bakgrund av ett behov av en ökad förståelse för hur planeringspraktiken bidrar till att skapa och befästa rumsliga maktrelationer och ett behov av att utveckla teori som bättre kan belysa relationen mellan rum och makt i ett stadsbyggnadssammanhang. Detta är särskilt angeläget vad gäller relationen mellan storstad och landsbygd i en regional skala, då dagens regionala utveckling till stor del präglas av en centralisering till storstäderna och en tilltagande obalans mellan olika delar av regionen.

Staden och regionen har genomgått omfattande strukturella förändringar som inneburit att relationen mellan centrum och periferi och mellan stad och land på många sätt omformulerats. Emellertid domineras den nuvarande planeringen fortfarande till stor del av en tankemodell som bygger på en strikt åtskillnad mellan stad och land, där regionen ses som ett omland till staden och där storstaden framhålls som drivkraft för regional utveckling. Detta synsätt har dock kritiserats inom nutida planeringsforskning och framstående forskare inom geografi och urbanism har varnat för att det driver fram regionala skillnader som kan leda till ökande obalans och generera negativa effekter på resursanvändning, välfärd och demokrati. Samtidigt saknas det teoribildning för att förstå och hantera relationen rum och makt i ett stadsbyggnadssammanhang som svarar mot det nutida stadslandskapets konfigurationer och planeringsförutsättningar.

Mot denna bakgrund avser projektet att, i samverkan mellan Chalmers Arkitektur och Norges Miljö- og Biovitenskapelige Universitet (NMBU) och med stöd av ett nordiskt forskningsnätverk, undersöka den nutida regionala planeringens förhållningsätt till relationen mellan centrum och periferi. Genom en europeisk översikt och studier av två nordiska exempel, Västra Götalandsregionen och Oslo-Akershusregionen, tillför projektet kunskap om hur rumsliga maktrelationer skapas och befästs inom nutida stads- och regionplanering. Samtidigt görs också en teoretisk fördjupning där teoribildning från främst kulturgeografi och politisk teori överförs till ett stadsbyggnadssammanhang. Syftet är att använda denna kunskap för att utveckla stadsbyggnadsteori som kan användas för bättre kunna förstå och hantera relationen mellan rum och makt i stadsbyggandet.

Den europeiska översikten, som fokuserar på hur relationen mellan centrum och periferi hanteras inom planeringen, är avsedd att ge en översikt över tendenser inom europeisk urban och regional planering. I studien av de nordiska exemplen är fokus på att synliggöra, förstå och tolka hur relationen mellan centrum och periferi hanteras inom den regionala planeringen, hur intresse- och målkonflikter hanteras och om och hur planeringen skapar och befäster rumsliga maktrelationer. Studien av Västra Götalandsregionen genomförs inom ett pågående projekt som görs i samarbete med ett antal

nyckelaktörer inom kommunal och regional planering i Västra Götaland. Denna studie fokuserar framförallt på relationen mellan centrala Göteborg och Skaraborg, som jag menar är särskilt relevant för att belysa relationen mellan centrum och periferi i en regional skala. Skaraborgs ses ofta som Västra Götalandsregionens mest perifera del medan Göteborg ses som regionens mest centrala del och därmed som drivkraft för regional utveckling. Studien av Oslo– Akershusregionen genomförs, liksom den huvudsakliga teoretiska fördjupningen och teoriutvecklingen, i samarbete med forskare inom den aktuella forskargruppen vid NMBU. Denna studie fokuserar på relationen mellan centrala Oslo, områden i Oslos grannkommuner som i den regionala planeringen är utpekade som prioriterade utbyggnadsområden och ett antal mindre städer och byar utanför utbyggnadsområdena.

Baserat på ovan beskrivna studier och på en fördjupning i projektets teoretiskt-metodologiska ramverk utvecklas stadsbyggnadsteori som fokuserar på relationen mellan rum och makt i ett stadsbyggnadssammanhang. Därigenom är avsikten att utveckla stadsbyggnadsteorin och förnya planeringspraktikens metoder så att den bättre svarar mot det nutida stadslandskapets konfigurationer och planeringsförutsättningar och bättre kan belysa och hantera relationen mellan rum och makt inom stadsbyggnadsfältet. Vidare är avsikten också att bredda diskursen om städer och regioner och förnya utbildningen för arkitekter och planerare.